

บทนำ

บทที่ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน ประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อชุมชนบทอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็น การดูดซับ ทรัพยากรจากชนบททั้งในด้านกำลังคน ทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการทำให้ วิถีชีวิต รูปแบบการผลิต การดำเนินชีวิตของประชาชนในชนบทเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต จาก การเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ไม่เป็นคุณเหล่านี้ทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ขึ้นในหมู่นักวิชาการ จึงได้มีการรณรงค์ให้มีการใส่ใจต่อคุณภาพชีวิต การปรับปรุงสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศน์ที่ กำลังขาดความสมดุล รวมทั้งการกระจายงาน รายได้ และการฟื้นฟูประเพณีและวัฒนธรรม ท้องถิ่น ซึ่งชาวบ้านเองได้ต่อสู้และร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างมีมานะอดทน โดยเชื่อมั่นว่าชีวิตจะดีกว่าเดิม (กระแส ชนระวงศ์, 2530)

กระบวนการพัฒนาที่ก้าวหน้า ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับสูงที่มีความหลากหลาย ในปัญหาเงิน ปัญหาการย้ายถิ่น ปัญหาสังคม ฯลฯ ที่เกิดจากการพัฒนาไร้ทิศทางไม่มีความสัมพันธ์กับวิถีการผลิตแบบดั้งเดิม หรือการก่อรูปในสังคมที่ลึกซึ้ง ประสานกันให้ดีขึ้นจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่พัฒนาขึ้นและยอมรับได้ (เสรี พงศ์พิศ, 2531, หน้า 17) แต่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของการควบคุมและการผูกขาด

การได้รับผลประโยชน์ของคนกลุ่มน้อยในสังคม ทำให้การพัฒนาตัวเองของคนส่วนใหญ่ในชนบทมีความเหลื่อมล้ำกัน การพัฒนาตัวเองของคนในเมืองไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลง การพัฒนา (ทวิทอง หงษ์วิวัฒน์, 2537, หน้า 1)

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาในด้านคุณภาพของการพัฒนาที่มีคุณภาพมากขึ้นและความสำคัญของการพัฒนานั้น การศึกษานอกระบบมีความสำคัญเพื่อการพัฒนาคน แต่การให้การศึกษาเพื่อพัฒนาคนในท้องถิ่นจำนวนมากและคราวเดียวกันย่อมเป็นไปได้ยากจึง ต้องมีการเลือก ผู้นำท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทสำคัญ เพราะผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้ที่ประชาชนทั่วไป เชื่อฟังยกย่องนับถือและพร้อมที่จะปฏิบัติตามผู้นำ การพัฒนาการศึกษานอกระบบในท้องถิ่นนี้ จึงจำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีความเหมาะสม มีความสามารถและมีความตั้งใจจริง ชี้นำวัฒนธรรมพื้นบ้านมาผสมผสานกับวัฒนธรรมการพัฒนาแบบใหม่เสริมพลังชุมชน ถ่ายทอดความคิด ความรู้ และการดำเนินการให้เชื่อมโยงวิถีเดิมกับการพัฒนาได้อย่างถูกต้องและสอดคล้อง

สร้างความเจริญในท้องถิ่นพื้นฟูพลังชุมชนให้เข้มแข็งและยืนหยัดได้อย่างดีก็เท่ากับการดำเนินการพัฒนาชุมชนได้ก้าวไปสู่หนทางที่ถูกต้องและประสบความสำเร็จ (เสรี พงศ์พิศ, อ้างแล้ว)

ในการพัฒนาชนบทนั้น ผู้นำเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นการริเริ่มหรือการสนับสนุน ดังนั้นชาวบ้านชนบทจึงมีเกณฑ์ในการเลือกผู้นำของเขาเอง การเลือกผู้นำของชาวบ้านมีเกณฑ์พอสรุปได้ว่าชาวบ้านจะเลือกผู้นำที่เป็นคนดีในสายตาชาวบ้าน มีความเก่งทำงานอย่างมี ประสิทธิภาพ มีความอดทน ไม่หวั่นไหวต่อคำนิทา ดังเช่น ในการคัดเลือกเป็นหัวหน้าหมู่บ้านของปาเกาะยอ ผู้ที่จะได้รับการคัดเลือกเป็นหัวหน้าหมู่บ้านจะต้องเป็นคนในหมู่บ้านที่ได้รับการทดสอบและได้รับการยอมรับจากชุมชน โดยผู้ที่เป็นหัวหน้าหมู่บ้านได้นั้นจะต้องมีความสามารถ ความเข้มแข็ง และเป็นผู้ที่มีความบริสุทธิ์ธรรมด้วยหัวหน้าหมู่บ้านตามประเพณีจะดูแลหมู่บ้านโดยรับฟังคำปรึกษาจากกลุ่มผู้อาวุโสในหมู่บ้าน (กาญจนา แก้วเทพ, 2531, หน้า 27)

อีกสถาบันหนึ่งที่ถือเป็นเอกลักษณ์และเป็นศูนย์กลางของการศึกษาชุมชนเพื่อขัดเกลาพฤติกรรมของความเชื่อถือในหมู่บ้านก็คือ “สถาบันวัด” วัดเกิดขึ้นเพราะมีผู้ต้องการบรรลุนิพพานเพื่อเข้าไภวธรรมชาติและชีวิตมีความกลมใสในพระพุทธเจ้าผู้มีพระมหากรุณาธิคุณพระบริสุทธิ์คุณ และปัญญาคุณที่มุ่งทำประโยชน์เพื่อความสงบสุขของมหาชนในสังคม โดยมีพระสงฆ์ เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงทัศนคติด้านพื้นฐานของมนุษย์ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสังคม นอกจากนั้นยังมีหน้าที่ในการให้การศึกษากฎปฏิบัติเพื่อสืบต่อพระศาสนาและให้การสงเคราะห์ประชาชน พระสงฆ์มีฐานะและความเป็นอยู่แตกต่างไปจากประชาชนทั่วไป และได้รับการยกย่องให้อยู่ในฐานะเป็นที่เคารพสักการะ (คณิงนิตย์ จันทบุตร, 2532 หน้า 17-19) ชีวิตคนไทยในชนบทจึงผูกพันอยู่กับวัด ประชาชนมีความศรัทธาในศาสนาตั้งแต่เกิดจนตาย ความเป็นไปในวิถีชีวิตและสังคมมีลักษณะสัมพันธ์กับอุดมการณ์ศีลธรรมตามศาสนาในกลุ่มชนทั่วไป ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ศึกษาหลักธรรมตามศาสนาในพระไตรปิฎกอย่างลึกซึ้ง แต่ประชาชนก็มีความเชื่อในเรื่องบุญและกรรมกลัวต่อบาป มีความเชื่อเพื่อและจุนเจือตามคติธรรมของศาสนา (คณิงนิตย์ จันทบุตร, อ้างแล้ว, หน้า 51)

นอกจากวัดจะเป็นศูนย์กลางของการศึกษาและความเชื่อถือแล้วยังเป็นศูนย์กลางทางสังคม การเมืองและนันทนาการสำหรับชีวิตในหมู่บ้านประชาชนจะมาวัดเพื่ออ่านหนังสือพิมพ์ ชุบชิบนิทนากันเป็นศาลากลางที่ประชาชนมาประชุมกันเพื่อถกเถียงหรือตัดสินใจในเรื่องสำคัญที่ทุกคนครวใจในหมู่บ้านจะมีตัวแทนไปประชุมด้วยความตั้งใจและการปรึกษาหารือก็เป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา (นฤจร อธิธิจระจรัส, 2526, หน้า 51) ในอดีตบทบาทของวัดอยู่

ในฐานะเป็นสถานการศึกษาที่เอื้ออำนวยให้ชาวบ้านที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมืองที่ขาดโอกาสในการศึกษาเนื่องจากมีฐานะยากจน โดยมีบุตรหลานของชาวบ้านสามารถมีโอกาสในการศึกษา บวชเรียนหนังสือไปในตัวด้วย โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ให้การศึกษอบรรนอกจากบทบาทในด้านศาสนาแล้วยังมีบทบาทในการช่วยเหลือและสงเคราะห์ชุมชนในด้านอื่น ๆ เช่น งานช่าง การรักษาพยาบาล การเป็นหมอดู การสอนคาถาอาคม และเวทมนต์ตลอดเป็นตุลาการในการตัดสินข้อพิพาทในชุมชนชาวบ้านสมัครใจให้พระสงฆ์เป็นผู้ตัดสินชี้ขาดเพราะถือว่าเป็นผู้ทรงศีล จึงถือว่าสถาบันวัดเป็นผู้สงเคราะห์ทางด้านจิตใจแก่ชุมชนตลอดเวลา (พระยาอนุนนราชชน, 2531, หน้า 130)

หมู่บ้านในชนบท ยังมีผู้นำในระดับรองลงไป เช่น ผู้อาวุโสที่นอกจากจะทำหน้าที่ในการถ่ายทอดทักษะ และอุดมการณ์แก่อนุชนรุ่นหลังแล้วยังเป็นผู้ใกล้ชิดความขัดแย้งในหมู่บ้านตามระเบียบแบบแผนทางวัฒนธรรมของชุมชน มรรคทายกเป็นผู้ที่ชาวบ้านเลือกขึ้นมาทำหน้าที่ผู้นำทางด้านพิธีกรรมทางศาสนา กรรมการวัดมีหน้าที่ในการจัดการเกี่ยวกับศาสนสมบัติ กลุ่มหนุ่มสาวและกลุ่มแม่บ้านทำหน้าที่ในการช่วยเหลือสังคม (นฤจร อธิธิระจารี, อ้างแล้ว, หน้า 50-55) ผู้นำเหล่านี้ได้ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องปรากฏให้เห็นจนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นความต้องการของชาวบ้านที่อยากจะมีอิสระในการจัดการแก้ไขปัญหาของตนเอง

สังคมไทยในฐานะที่เป็นระบบของความสัมพันธ์ของกลุ่มบุคคลที่อยู่ในอาณาบริเวณที่มีสัญลักษณ์และวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของคนไทยแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางโครงสร้าง แต่แก่นแท้ยังคงเป็นแบบไทย ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมอื่นคนไทยยังมีพฤติกรรม สังคมที่มีค่านิยมในการนับถือตัวบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมากกว่า คนไทยมุ่งส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลต่าง ๆ มากกว่าการแสวงหาความสำเร็จของงานและเมื่อสร้างความสัมพันธ์สำเร็จก็ยอมที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตด้วย ดังนั้นในระบบผู้นำไทยจึงเป็นระบบบุคคลที่ผู้ตามจะต้องเกิดศรัทธาสามารถเชื่อถือเสียก่อนจึงจะสามารถเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพซึ่งตรงกับลักษณะผู้นำที่ Max Weber เรียกว่าผู้นำด้วยศรัทธา Charismatic Leader (ชาติยา สุวรรณชฎ, 2527 หน้า 19-20)

บทบาทและท่าทีของผู้นำชุมชนนั้นจะถูกขัดเกลาทางสังคมให้ได้เรียนรู้คุณค่า กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนของสังคมที่กำหนดไว้เพื่อเป็นแบบแผนของการปฏิบัติต่อกันและบุคคลก็สามารถที่จะพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองมาเป็นผู้นำได้โดยถือเอาความคาดหวังและความต้องการของชุมชนที่จะเป็นผู้ควบคุมพฤติกรรมของผู้นำซึ่งบทบาทและท่าทีของผู้นำไม่ได้มีเฉพาะบทบาทต่อชุมชนเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทต่อครอบครัวบทบาทต่อเครือข่ายภายใน

ชุมชน เช่นเครือข่ายและเครือข่ายอำนาจและอิทธิพลภายนอกชุมชนที่อาจสัมพันธ์หรือขัดแย้งกับบทบาทผู้นำได้ (สุพิศรา สุภาพ, 2534, หน้า 30-31)

หลังจากที่มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ตั้งแต่ พ.ศ. 2504 เป็นต้นมาได้มีการตัดสินใจเข้าไปในพื้นที่หมู่บ้านป่าที่อยู่ห่างไกลทำให้อำนาจรัฐสามารถที่แทรกแซงและควบคุมอำนาจของท้องถิ่นที่เคยมีอิสระในการปกครองตนเองได้มากขึ้น

โครงการพัฒนาของรัฐและระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมก็สามารถขยายอิทธิพลเข้าไปในพื้นที่ชนบทได้สะดวก โดยประสานกับอำนาจรัฐท้องถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับภายนอกซับซ้อนมากขึ้นและอำนวยให้ชนชั้นบางชนชั้นที่ครองอำนาจอยู่แล้วสามารถสะสมทุนได้เพิ่มมากยิ่งขึ้น (ชยันต์ วรรณะภุติ, 2533, หน้า 146) และทำให้เกิดเครือข่ายความสัมพันธ์ส่วนตัวที่แก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองระหว่างผู้นำชุมชนกับผู้อื่น เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือ ที่คนไทยเรียกกันทั่วไปว่าการใช้เส้นสาย (ชาติชาย ณ เชียงใหม่, 2528, หน้า 32) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมาในชุมชนนั้นผู้นำท้องถิ่นจะเป็นสื่อกลางในการพิจารณาเรื่องสิ่งใหม่ ๆ ทั้งแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหา นำไปปฏิบัติ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2526 หน้า 203) แต่บทบาทของผู้นำชุมชนที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชุมชนขึ้นอยู่กับแรงผลักดันระหว่างอำนาจทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองนอกชุมชนว่าแรงผลักดันของฝ่ายไหนจะมีมากกว่ากัน

ผู้นำที่ต้องการประสบความสำเร็จจะต้องทำหน้าที่ประสานสัมพันธ์กับผู้อื่นและมีวิธีปฏิบัติตนโดยการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมขึ้นนั้น ผู้นำก็ย่อมมีความจำเป็นต้องมีเป้าหมายขององค์การและผลประโยชน์ขององค์การเพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จึงเป็นเสมือนตัวกลางประสานงานระหว่างองค์การและชุมชนให้มีความประสานสอดคล้องทั้งความต้องการส่วนบุคคล วิธีการปฏิบัติงานและจัดการขัดแย้งขององค์การกับบุคคลในการปฏิบัติงาน หากผู้นำต้องการมีความสำคัญและความสำเร็จของงานผู้นำจึงต้องมีการปรับตัวในบทบาทหน้าที่ให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจ การปกครอง สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคม (ขบวน พลตรี, 2530, หน้า 62)

ในชุมชนหนึ่ง ๆ จะมีผู้นำ 2 ประเภทคือ ผู้นำที่เป็นทางการ (Formal Leadership) ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการต่าง ๆ ขององค์การในชุมชนและ ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ (Non Formal Leadership) หรือเรียกว่าผู้นำตามธรรมชาติได้แก่ ผู้อาวุโส ในชุมชนที่คนยอมรับนับถือ หมอพื้นบ้านและผู้นำ กลุ่มอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งผู้นำอาจจะเป็นประเภทที่จำแนกตามคุณสมบัติดังกล่าวหรืออาจรวมอยู่ในบุคคลคนเดียวก็ได้ เช่น คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน

คณะกรรมการพัฒนา ตำบล ผู้นำเยาวชน ผู้นำกลุ่มอาชีพ ผู้นำทางศาสนา ผู้นำอาสาพัฒนาทาง
ชุมชน ผู้นำสตรี ผู้นำทางการศึกษา ผู้มีฐานะในสังคม ฯลฯ

ตามพระราชบัญญัติในการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2475 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับ
ที่ 4) พ.ศ. 2510 ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านไว้ คือ บทบาท
หน้าที่ทางด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้านให้เป็นไปอย่างราบรื่นปราศจากโจร
ผู้ร้าย ตรวจสอบดูแลรักษาสิ่งที่เป็นประโยชน์ บำรุงส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชน
นอกจากนั้นผู้นำทางการยังมีบทบาทเป็นสื่อกลางระหว่างชาวบ้านกับรัฐเท่านั้น เช่น นโยบาย
ของทางอำเภอให้ผู้ใหญ่บ้าน ในวันที่ 5 ธันวาคม เป็นต้นไป

ส่วนผู้นำที่ไม่เป็นทางการหรือผู้นำตามธรรมชาติ เช่น พระสงฆ์ มรรคทายก ผู้อาวุโส
หัวหน้าเหมืองฝาย ข้าราชการบำนาญ เป็นต้น บุคคลเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีบทบาทด้านการ
พัฒนาอาชีพ ผู้นำด้านศีลธรรมการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายใน
ชุมชนรวมไปถึงบทบาทในด้านการให้คำแนะนำการกระตุ้นส่งเสริมสนับสนุนคนในชุมชน
เป็นต้น จากเงื่อนไขความแตกต่างในบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านทั้ง 2 ประเภทนี้ทำให้ผู้วิจัย
สนใจที่จะศึกษาว่าชุมชนมีระบบคิดในการเลือกผู้นำทางการและผู้นำที่ไม่เป็นทางการแตกต่าง
กันอย่างไร และมีปัจจัยอะไรบ้างที่ชุมชนใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระบบคิดของชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการเลือกผู้นำท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ชุมชนใช้ในการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่น

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบและเข้าใจระบบคิดของชาวบ้านในการเลือกผู้นำท้องถิ่น
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ชุมชนใช้ในการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่น

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้นำท้องถิ่น หมายถึง ผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำที่ไม่เป็น
ทางการ ได้แก่ ผู้อาวุโส กลุ่มฌาปนกิจ ผู้มีความรู้ดี ผู้นำพิธีกรรม ผู้นำด้านการรักษาพยาบาล
หัวหน้าเหมืองฝาย คณะกรรมการวัด ในชุมชนที่ศึกษา

ระบบคิดในการเลือกผู้นำของชุมชน หมายถึง การคิดแบบองค์รวมของประชาชนที่เชื่อมโยงระหว่างความเชื่อ คุณค่าและค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้นำ กับภารกิจของผู้นำที่สนองตอบต่อเป้าหมายและกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เป็นต้น

การเลือกผู้นำ หมายถึง การเลือกผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยวิธีการลงคะแนนเลือกโดยการกากบาท การยกมือลงประชามติเลือก รวมทั้งการให้การยอมรับนับถือในความรู้ ความสามารถ การรักษาพยาบาลด้วยอำนาจจิต

ขอบเขตการวิจัย

ผู้ดำเนินการวิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยได้ ดังนี้

1. ขอบเขตเนื้อหา

1.1 บริบทของชุมชน

- ประวัติความเป็นมาของชุมชน
- ลักษณะทางกายภาพ
- โครงสร้างทางสังคม
- ลักษณะความสัมพันธ์ในชุมชน
- ผู้นำและกลุ่มในชุมชน

1.2 คุณสมบัติที่ชุมชนยอมรับในการเป็นผู้นำ

- ประวัติของผู้นำทั้งทางการและไม่เป็นทางการ
- การศึกษา
- อาชีพ
- ฐานะทางเศรษฐกิจ
- ลักษณะท่าทาง (ลักษณะส่วนตัว)

1.3 ระบบคิดที่เกี่ยวข้องกับการเลือกผู้นำ

1.3.1 ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการเลือกผู้นำ

- ผู้ผ่านการบวชต้องเป็นคนดี
- คนรวยย่อมจะไม่โกง
- พ่อเป็นคนดี ลูกก็เป็นคนดี

1.3.2 คุณค่าเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำ

- ความรู้ ความสามารถพิเศษ
- กล้าพูด กล้าทำ

- เสียสละ
- พุดเก่ง มนุษย์สัมพันธ์ดี
- บุคลิกภาพดี ร่างกายแข็งแรง

1.3.3 ค่านิยมในการเลือกผู้นำ

- เลือกคนเก่งคนดีมีประสบการณ์
- เลือกคนมีฐานะดี
- เลือกคนหนุ่ม
- เลือกคนที่มีการศึกษาสูง

1.4 ปัจจัยที่ชาวบ้านใช้ในการตัดสินใจเลือกผู้นำ

1.4.1 ปัจจัยภายใน

- สภาพทางภูมิศาสตร์
- อาชีพ รายได้ ฐานะ
- เครือญาติ
- การช่วยเหลือ

1.4.2 ปัจจัยภายนอก

- นโยบายของรัฐ
- เครือข่ายภายนอกชุมชน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาชุมชนบ้านสบเปา ตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัด เชียงราย โดยมีเกณฑ์ในการเลือกที่ทำการศึกษาค้างนี้

1. เป็นหมู่บ้านที่มีเกณฑ์การเลือกผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
2. เป็นหมู่บ้านที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ ส่งผลให้ย่นระยะเวลาในการสร้าง

ความสัมพันธ์กับชุมชนและการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แท้จริงมากขึ้นซึ่งเป็นผลดีต่อนักวิจัยมือใหม่